

Gribam zināt!

Vienkārši par aktuālo Eiropas Savienībā

Stratēģiskais mērķis – ilgtspējīgas pārtikas sistēmas izveide un efektīva lauksaimniecības politika

Eiropas Savienība (ES) vēlas veidot pārtikas sistēmu, kas ir ilgtspējīga, veselīga, visiem pieejama, izturētspējīgāka pret krīzēm, dabas katastrofām un iespējami draudzīgāka videi – tas ir, ražot pārtiku tā, lai nebojātu dabu, mazinātu piesārņojumu. Kopējā lauksaimniecības politika ir ES instruments, kas atbalsta lauksaimniekus, lai viņi, izmantojot jaunas videi draudzīgas tehnoloģijas un metodes, varētu pielāgoties šiem mērķiem, un veicina ilgtspējīgu lauksaimniecību. Stratēģija ietver mērķus līdz 2030. gadam, piemēram, samazināt pesticīdu un mēslošanas līdzekļu lietošanu, palielināt bioloģiskās lauksaimniecības platības, arī stiprināt bioloģisko daudzveidību. Tā ir daļa no Eiropas zaļā kursa, kura mērķis ir līdz 2050. gadam, iespējami samazinot siltumnīcefekta gāzu emisijas un neradot pārmaiņas klimatā, padarīt Eiropu par pirmo klimatneitrālo kontinentu.

Noteikti būs pagrieziena punkti

Eiropas Parlamenta (EP) deputāti strādā divdesmit komitejās un četrās apakškomitejās. EP 2024.–2029. gada sasaukumā Lauksaimniecības un lauku attīstības komitejā (AGRI) ne tikai Latviju, bet arī Igauniju un Lietuvu pārstāv EP deputāts no Latvijas Vilis Kristopans. Viņš piekrīt, ka ir liela atbildība pārstāvēt trīs Baltijas valstis un aizstāvēt to lauksaimnieku intereses. Politikas norāda, ka mūsu lauksaimniekiem, ar kuru pārstāvšajām organizācijām viņš ir ciešs, lielākās problēmas sagādā pārliedz birokrātijai, nelīdzvērtīgi jeb neizlīdzināti tiešmaksājumi, kā arī Eiropas zaļā kursa un tā iniciatīvu prasības.

V. Kristopans pievienojies jaunajai EP galēji labējai politiskajai grupai *Patrioti Eiropai* (arī *Eiropas patrioti*), kas apvieno 86 eiroparlamentāriešus no padsmī valstīm. – *Man ir viegli strādāt, jo mūsu politiskajā grupā ir vienota nostāja par to, ka dalībvalstīm jādod pēc iespējas lielāka brīvība pašām rīkoties ar savām zemēm, laukiem, mežiem, purviem. Mūsu nostāja ir, ka vesela virkne direktīvu būtu jāatceļ. Ir saražots ļoti daudz nevajadzīgas birokrātijas. Par to visi runā, bet neko nedarā, – uzsver politiķis. Atšķirībā no iepriekšējā EP sasaukuma šajā ir daudz vairāk konservatīvu un labēji noskaņotu deputātu, piemēram, Eiropas Konservatīvo un reformistu grupa, tāpat Eiropas Tautas partija. – Saimnieciski cilvēki, kuri saprot, ka pirmajā vietā ir ekonomika, nevis emocionālas idejas, kam nav ekonomiska pamatojuma. Deputāts par piemēru min ES Atmežošanas regulu, kuras ieviešanu ar savu balsojumu EP līdzīgi noskaņotajām politiskajām grupām nesen izdevās atlikt par gadu (iepriekš bija paredzēts, ka tā tiks ieviesta no nākamā gada janvāra). Pastāv cerība, ka to izdosies atcelt pavisam. Politika skatījumā lielākie lauksaimnieku un mežsaimnieku ienaidnieki ir zaļie un progresīvie. – Simts gadus lauksaimnieki sēja, plāva un kūla, mežsaimnieki mācēja apsaimniekot savus mežus, bet pēkšņi Eiropas birokrāti, kas nepavisam nav zemnieki un mežsaimnieki, sāks viņus mācīt dzīvot.*

EP deputāts norāda uz zināmu pretrunu. Proti, no vienas puses tiek veicināta bioloģiskā lauksaimniecība, bet no otras puses – tā saucamais oglekļa nodoklis par mājlopu (govju, aitu un cūku) emisijām jeb atmosfērā izpūstajām gāzēm. Ja lauk-

saimniekiem būs jāmaksā šāds nodoklis, mājlopu skaits, domājams, tiks mazināts. Bet kur tad ņems kūsmēslos bioloģiskai lauksaimniecībai? – *Tas neiet kopā, un šādu pozīciju ir ļoti daudz. Jācīnās punktu pa punktu. Labā ziņa, ka Eiropas Parlamentā ir arvien vairāk loģiski domājošu deputātu. Pagrieziena punkts būs. V. Kristopans spriež, ka zināma ietekme uz Eiropas zaļo kursu un klimatneitralitātes sasniegšanas plāniem būs jaunievēlētajam ASV prezidentam Donaldam Trampam. Proti, viņš pagērs, ka ES, sadarbojoties ar NATO, vairāk finansējuma būs jāatvēl tieši aizsardzībai. Domājams, tādā gadījumā nauda būs jānoņem klimatneitralitātes sasniegšanas mērķim, jo abu īstenošanai tās nepietiks.*

Jautājumus raisa arī iecerētā Ukrainas uzņemšana ES. V. Kristopans norāda, ka Ukrainā ir aptuveni 40 miljoni hektāru lauksaimniecības zemju, bet ES – aptuveni 160 miljoni hektāru. – *Tas nozīmē, ka pieņemsim klāt 20–25% ļoti labas lauksaimniecības platības. Nevienam nevar pateikt, kādai tad jābūt kopējai lauksaimniecības un subsīdiju politikai. Ukraina nepilda tās prasības, kādas ir lauksaimniekiem Eiropas Savienībā. Kā to visu saliks kopā, kas notiks ar Vācijas, Francijas, Polijas, ar mūsu zemniekiem? – vaicā politiķis.*

Kā norāda V. Kristopans, īstais darbs sāksies, kad tiks iecelta jaunā Eiropas Komisija (EK). Patlaban norisinās komisāru amata kandidātu apstiprināšanas uzklaušanās. Par EK lauksaimniecības un pārtikas komisāru tiek virzīts Kristofs Hansens (*Christophe Hansen*) no Luksemburgas. EP deputāts zina stāstīt, ka komisāra amata kandidāts pats nāk no zemnieku dzimtas, izprot viņu darba izaicinājumus un ir pozitīvi noskaņots arī par mazo un jauno lauksaimnieku lielāku atbalstīšanu. – *Patlaban ir vienādojums ar daudziem nezināmajiem. Kad apstiprinās jauno Eiropas Komisiju, simts dienu laikā lauksaimniecības komisāram būs jānāk ar jauno lielo lauksaimniecības plānu. Kāds tas būs, varam tikai minēt. Labā ziņa ir tā, ka būs arvien mazāk pārspīlējumu, birokrātijas. Sekosim līdzī visām vēja pūsmām, kas notiks EK un Lauksaimniecības direktorātā. Mēģināsim Latvijas, arī Igaunijas un Lietuvas pozīciju turēt ļoti stingri, – sola V. Kristopans.*

Mākslīgā intelekta radīts ilustratīvs attēls

Zaļš un bioloģisks nav viens un tas pats

Limbažu Zemnieku biedrības vadītājs un Latvijas Zemnieku federācijas pārstāvis, lauksaimnieks Dainis Jurka seko līdzī norisēm ES. Jūtams, ka mūsu lauksaimnieki tiek uzklausi un viņu intereses pārstāvētas arī Eiropas mērogā. Tiek strādāts arī pie tā, lai mazinātos birokrātijas slogs. D. Jurka norāda – tas gan nav ātrs process, bet var just, ka lēnām atvieglo. Piemēram, no nākamā gada Lauksaimniecības datu centra funkcijas pārņems Lauku atbalsta dienests, lai izveidotu vienotu sistēmu un funkcijas nepārkātos. Lauksaimniekiem tas atvieglos darbu –

nebūs jāiesniedz dati dažādās vietnēs.

D. Jurka rosina aizdomāties, vai tiešām mājlopi ir tie, kas rada vislielākās emisijas, un vai, īstenojot klimatneitralitātes mērķus, tiem būtu jāķeras klāt pirmajiem. Tas, ka ejam bioloģiskās lauksaimniecības paplašināšanās un bioloģiskās daudzveidības aizsargāšanas virzienā, no vienas puses ir labi, taču no otras – tam ir pārāk stingri nosacījumi. Lauksaimnieks norāda, ka jēdzieni *bioloģisks* un *zaļš* nenožīmē vienu un to pašu. – *“Zaļais” liedz gandrīz jebko darīt, bet ir arī kaut kas jāražo, – uzsver Limbažu zemnieku biedrības vadītājs.*

Vajag aizsargātu tirgu un visiem vienotas prasības

Limbažu novada zemnieku saimniecības *Robežnieki* saimniece un biedrības Zemnieku saeima aktīva biedre Ieva Alpa-Eizenberga atzīst – kā lauksaimniece viņa ES Kopējo lauksaimniecības politiku un dažādu mērķu sasniegšanu tik ļoti neizjustu, ja pa vidu nebūtu birokrātisko iestāžu, kas *apaudzē* šos mērķus, lai nodrošinātu sev darbu un eksistenci. – *Pēc būtības neko citādi nedarām, vienmēr esam saimniekojuši tā, kā pēdējos gados. Bet nu nācīs par to atskaitīties, kaut ko fotografēt. Man tā šķiet nodokļu maksātāju, Eiropas Savienības iedzīvotāju un uzņēmumu absolūti lieka naudas šķiešana, ja mēs no savas puses kaut ko bildējam, darām, bet pretī ir kāds, kas to visu pārbauda vai izliekas, ka skata. Nevienam jau negribas būt tam, kas strādā uz lauka. Vieglāk ir pateikt, ka es izdomāšu noteikumus, bet tu man kaut ko pabildē un tādā veidā saņemsi subsīdijas, lai spētu konkurēt vienotajā pasaules tirgū, – vieklāk par birokrātiju dalās Ie. Alpa-Eizenberga.*

Patlaban gan ES ir saprasts, ka birokrātijas ir par daudz, EK ir saskaņoti atsevišķi atvieglojumi, tomēr, kā paredz sarunbiedre, nākamajā piecgadē diezin vai šajā ziņā gaidāmas būtiskas izmaiņas. – *Kā lauksaimnieks gatavojos, ka arī nākamajā plānošanas periodā būs kaut kādas neērtības tieši zaļo prasību izpildes pierādīšanas ziņā. Viņa vērtē, ka lauksaimnieki ES ir nekonkurētspējīgi un ar katru plānošanas periodu tādi tiek padarīti arvien vairāk, bet ES dalībvalstis necenšas kompensēt viņiem atnestos zaudējumus. Piemēram, ASV, kas ir gana nozīmīgs tirgus, jau šobrīd saražo lētāku produkciju. – Mēs sekojam, kādas prasības ir turienes lauksaimniekiem. Tās ir būtiski zemākas, viņiem nav šādu dažnedažādu ierobežojumu, tādējādi viņu produkcija ir lētāka, – skaidro*

lauksaimniece. ES ir jābūt spēcīgākai sava tirgus aizstāvībai. Savējiem tiek uzstādītas augstas prasības, bet tajā pašā laikā jebko no jebkuras valsts var ievest. Ja no pašiem tiek prasīti augsti standarti, piemēram, ievērot neražojošas platības, tad savs tirgus jāaizsargā vai arī jāprasa no tiem, kas savu produkciju te tirgo, lai izpilda tādus pašus klimata mērķus, kā tas jādara ES lauksaimniekiem. – *Ja tas nenotiek, ir slikti. Un pēdējie pāris gadi parādījuši, ka tā ir, – teic Ie. Alpa-Eizenberga. Sarunbiedre vērtē, ka pēdējā gada laikā ir bijuši atsevišķi pozitīvi lēmumi, piemēram, ka minimāls atbalsta pārskatīšana, un tie ir lieli soļi, kas paveikti. Tomēr Latvijas lauksaimnieku interesēm Eiropas mērogā vajadzētu spēcīgāku pārstāvniecību.*

Mērķis par visiem pieejamu pārtiku un bioloģisku lauksaimniecību ir labs, bet sarunbiedre uzsver, ka tirgu nav iespējams regulēt ar regulām. To regulē pieprasījums, piedāvājums un pietiekama maksātspēja par to. Nevar iejaukties tirgū, kaut ko subsidiējot vairāk, tad atkal atgriezties atpakaļ. – *Pēdējos desmit gadus lauksaimniecība nav prognozējama pat gadu uz priekšu. Ar līdzmaksājumiem no Eiropas budžeta nevar rēķināties. Droši vien tā tas turpināsies. Ir sarežģīti, neprognozējami, turklāt notiek paaudžu maiņa, kad vecās saimniecības iziet no aprites, bet jaunie vietā nenāk, tādēļ Robežnieku saimniece paredz, ka lauksaimniecība Latvijā ies uz leju, bet diezin vai tas ļoti ietekmēs kopējo situāciju valstī.*

Sagatavoja **Līga LIEPIŅA**

Publikācija tapusi
sadarbībā ar Eiropas
Parlamenta biroju.
Par saturu atbild
SIA «Izdevniecība Auseklis»

